

ISSN 2029–2236 (print)
ISSN 2029–2244 (online)
SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS
SOCIAL SCIENCES STUDIES
2010, 1(5), p. 137–150.

ADMINISTRACINĖS TEISĖS ŠALTINIŲ SISTEMA

Audrius Bakaveckas

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Administracinės teisės ir proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2714 545
Elektroninis paštas atk@mruni.eu

Pateikta 2009 m. balandžio 28 d., parengta spausdinti 2010 m. vasario 17 d.

***Anotacija.** Straipsnyje aptariama Lietuvos administracinės teisės šaltinių sistema. Iki šiol šis administracinės teisės bendrosios dalies institutas Lietuvos mokslo darbuose plačiau nenagrinėtas. Tyrimas pradamas administracinės teisės šaltinio sampratos apžvalga, o daugiausia dėmesio skirta administracinės teisės šaltinių sistemos struktūros analizei. Vienas dažniausių administracinės teisės teorijoje šios sistemos formavimo pagrindų yra administracinės teisės šaltinių skirstymas pagal teisinę galią. Šiame straipsnyje ir apžvelgiami pagal šį kriterijų skirstomi administracinės teisės šaltiniai.*

***Reikšminiai žodžiai:** administracinės teisės šaltiniai, sistema, administraciniai aktai.*

Įvadas

Administracinės teisės šaltinių turinį, išskyrus teisinius precedentes, sudaro konkrečius administracinius teisinius santykius reguliuojančios teisės normos. Administracinės teisės normos įtvirtintos daugybėje Lietuvos Respublikoje galiojančių įstatymų ir kitų norminių administracinių teisės aktų, todėl administracinės teisės šaltinių sistemą tiesiogine prasme sudaro gana daug įvairių norminių šios teisės šakos aktų. Kaip matysime vėliau, administracinės teisės normų gali būti ir kitų teisės šakų norminiuose teisės aktuose.

Administracinės teisės normos turi būti pateiktos taip, kad visuomeninių santykių dalyviai, kuriems jos skirtos, galėtų nekludomi su jomis susipažinti, t. y. materializuotos atitinkamuose teisės aktuose. Faktiškai administracinės teisės šaltiniai yra visų Lietuvos Respublikoje veikiančių viešosios valdžios institucijų teisės aktai, kuriuos visiškai ar iš dalies sudaro administracinės teisės normos. Administracinės teisės literatūroje, o ir praktikoje jie paprastai vadinami norminiais administraciniais aktais arba norminiais administraciniais teisės aktais. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad administracinės teisės šaltiniai vienas nuo kito skiriasi ne tik teisinėmis savybėmis, bet ir forma: įstatymai, nutarimai, įsakymai, sprendimai, susitarimai ir kt. Taip pat prie šių šaltinių grupės priskiriamų normų galima rasti tarptautiniuose bei Europos Sąjungos institucijų leidžiamuose teisės aktuose, tarpvalstybiniuose susitarimuose. Savotiškas administracinės teisės šaltinis yra ir atitinkamų teismų formuojama praktika.

1. Administracinės teisės šaltinio sąvoka

Sąvoka „teisės šaltinis“ priskiriama prie teisės moksle vartojamų svarbiausių kategorijų grupės ir teisės mokslui žinoma seniai. V. Vaišvilos nuomone, pirmasis jį pavartojo Romos istorikas Titas Livijus (59 m. pr. Kr.–17 m. po Kr.) veikale „Romos istorija nuo miesto įsisteigimo pradžios“¹. Šiuo metu aptariamas terminas plačiai vartojamas įvairioje skirtingų teisės šakų teisinėje literatūroje.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne pateikiamos trys žodžio „šaltinis“ reikšmės: 1) iš žemės tekanti versmė, 2) kas duoda pradžią, iš kur kas išeina ir 3) rašytinis paminklas, dokumentas². Amerikiečių teisės terminų žodyne terminas „teisės šaltinis“ (*source of law*) apibūdinamas kaip: kas nors (konstitucija, įstatymas, sutartis arba paprotys), kas suteikia įgaliojimus leisti įstatymus arba teismui priimti sprendimus; teisės pradžios taškas arba juridinė analizė³. J. Šatas teigia, kad teisės formos (šaltinio) sąvoka praktikoje dažniausiai vartojama daugiskaita ir apibrėžiama kaip valstybės kompetentingų organų ar jų įgaliotų nevalstybinių organizacijų išleisti teisės aktai, kurių normose (elgesio taisyklėse) suformuluota (išreikšta) ir įtvirtinta valstybės valia⁴. Taigi teisės šaltiniai teisine prasme suprantami kaip atitinkamos teisės šakos normų išraiškos, norminės valstybinės valios objektyvizacijos, formos.

Kiekvienos teisės šakos studija neišvengiamai susijusi ir su tokiu reiškiniu kaip jos šaltiniai. Ne išimtis ir administracinė teisė. Administracinės teisės literatūroje administracinės teisės šaltiniai (angl. *sources of administrative law*) apibrėžiami dvejopai: 1) kaip administracinės teisės normų išorinės raiškos formos – įvairūs skirtingos teisinės galios norminiai administraciniai teisės aktai arba 2) kaip teisės aktai, kuriuose yra administracinės teisės normų ir kurie reguliuoja santykius, sudarančius šios teisės šakos dalyką. P. Petkevičius pažymi, kad administracinės teisės šaltiniai yra tie teisės aktai,

1 Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 297.

2 *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 799.

3 Garner, B. A. *Black Law Dictionary*. 8th edition. USA: Thomson/West, p. 1429.

4 Dambrauskienė, G., et al. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 32.

kuriuose esama administracinės teisės normų. Tačiau Lietuvos administracinės teisės doktrinoje pasitaiko ir kitokių nuomonių. Pavyzdžiui, A. Andruškevičiaus teigimu, „administracinės teisės šaltinio terminas buvo taikomas sovietmečio teisės moksle“⁵. Tai reiškia, kad šiuolaikinės administracinės teisės teorijai šis terminas yra svetimas. Galima kelti sąvokų „administracinės teisės šaltinis“, „administracinės teisės normų išraiškos forma“ ir „norminiai administraciniai teisės aktai“ tarpusavio santykio idėją, tačiau vargiai pagrindžiamas ir suvokiamas visiškas termino „administracinės teisės šaltinis“ eliminavimas iš administracinės teisės doktrinos. Antai A. Vaišvila siūlo atsakyti abstraktaus termino „teisės šaltinis“ ir keisti jį teise konkretinančiais terminais – „teisės normų šaltinis“ ir „teisinės minties šaltinis“. Siekiant išvengti sąvokos „administracinės teisės šaltinis“ daugiareikšmiškumo atitinkama linkme galėtų būti modifikuojama ir ši viena iš svarbiausių administracinės teisės mokslo kategorijų.

2. Administracinės teisės šaltinių sistema

Administracinės teisės teorijoje administracinės teisės šaltiniai gali būti klasifikuojami pagal įvairius kriterijus: teisinę galią, administracinės teisės institutus (pavyzdžiui, valstybės tarnybos, administracinės atsakomybės ir kt.), subjektus (pavyzdžiui, įstatymų leidžiamosios valdžios, tarptautinių ir Europos Sąjungos institucijų, vykdomosios ir teisminės valdžios institucijų, savivaldybių ir kt. subjektų) ir kt., tačiau administracinės teisės teorijoje labiausiai paplitusi šios teisės šakos šaltinių klasifikacija pagal teisinę galią. Būtent šis klasifikavimo kriterijus geriausiai parodo šaltinių sistemos struktūrą ir dažniausiai pasitaiko administracinės teisės teoretikų darbuose. Toliau plačiau apžvelgsime, kaip Lietuvos administracinės teisės šaltinių sistema formuojama remiantis šiuo kriterijumi:

1. Administracinės, kaip ir kiekvienos kitos, teisės šakos svarbiausias šaltinis yra Konstitucija, kuria grindžiamas visas Lietuvos Respublikos teisės aktų leidybos procesas. Tai visų Lietuvos teisės normų pamatinis šaltinis, kuriame įtvirtinti Lietuvos Respublikos teisinės sistemos formavimo principai, ir visos be išimties teisės šakos šį dokumentą pripažįsta svarbiausiu savo šaltiniu. Ne išimtis ir administracinė teisė, todėl šio pagrindinio įstatymo nuostatos ir normos (pavyzdžiui, reglamentuojančios piliečių teises ir laisves, Vyriausybę ir kt.) turi svarbią reikšmę administracinei teisėkūrai.

Iš Konstitucijos normų būtina išskirti asmens konstitucinį statusą įtvirtinančias normas, realizuojamas viešojo valdymo (administravimo) srityje. Atitinkamai tam tikra dalis asmens administracinio teisinio statuso pagrindus reglamentuojančių Konstitucijos normų yra tiesioginis administracinės teisės šaltinis. Šios konstitucinės normos, nustatančios pagrindines asmens teises ir pareigas skirtingose viešojo valdymo (administravimo) srityse, toliau yra plėtojamos administracinės teisės normomis, todėl Konstitucija laikytina ne tik administracinės teisės tiesioginiu, bet ir ją konkretizuojančiu šaltiniu. Prie aptariamų normų grupės reikėtų priskirti konstitucines administracinio teisinio

5 Andruškevičius, A. *Administracinė teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centro teisinės informacijos departamentas, 2008, p. 59.

pobūdžio nuostatas, tiesiogiai nustatančias asmens teises, susijusias su jų dalyvavimu valstybės valdyme (administravime). Ši teisė gali būti realizuojama įvairiais būdais: piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus; lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą (33 straipsnio 1 dalis); laisvai vienytis į nevyriausybinės organizacijas, kurios įvairiomis formomis užtikrina visuomenės įtraukimą į viešųjų reikalų tvarkymą (35 straipsnis); piliečiams laiduojama peticijos teisė kreiptis su pasiūlymais į viešosios valdžios (valstybės ir vietos valdžios) institucijas. Šios teisės įgyvendinimo tvarką nustato įstatymas (33 straipsnio 3 dalis). Pagal Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalį (2003 m. gruodžio 4 d. įstatymo Nr. IX–1869 redakcija) kreipimesi gali būti siūloma ar reikalaujama spręsti žmogaus teisių ir laisvių apsaugos ir įgyvendinimo, valstybės ir savivaldybės institucijų reformavimo bei kitus svarbius visuomenei, savivaldybėms ar valstybei klausimus.

Atitinkama dalyvavimo viešųjų reikalų sprendime forma galima laikyti Konstitucijos laiduotą asmenims teisę rinktis be ginklo į taikius susirinkimus (36 straipsnio 1 dalis). Šios nuostatos administracinis teisinis aspektas pasireiškia tuo, kad administracinės teisės normos reglamentuoja piliečių konstitucinės teisės rinktis be ginklo į taikius susirinkimus užtikrinimo sąlygas ir valstybės bei visuomenės saugumo, viešosios tvarkos, žmonių sveikatos ir dorovės, kitų asmens teisių ir laisvių apsaugos tvarką organizuojant susirinkimus bei atsakomybę už nustatytos susirinkimų tvarkos organizavimo pažeidimus (Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas).

Svarbią administracinio teisinio pobūdžio konstitucinių normų grupę taip pat sudaro normos, nustatančios kiekvienam žmogui būdingas pagrindines prigimtinės niekam neperleidžiamas teises ir laisves, įtvirtintas Konstitucijos 20, 22, 23, 24 ir 25 straipsniuose. Šių konstitucinių normų administracinis teisinis pobūdis susijęs su viešojo valdymo (administravimo) subjektų vaidmens (kompetencijos) jų įgyvendinimo procese reguliavimu įstatymais nustatant aiškius ir tikslus šių teisių ribojimo atvejus ir atsakomybės už šiuos pažeidimus administracinės teisės normomis įstatymų pagrindus. Pavyzdžiui, Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtintos esminės laisvės ribojimo ir asmens neliečiamumo sąlygos, kurios atspindėtos ir Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 265–267 straipsniuose, t. y. nustatyta administracinio sulaikymo kaip administracinių bylų teisenos užtikrinimo priemonės taikymo tvarka ir terminai. Policijos pareigūnas, užtikrindamas jam pavestų uždavinių įgyvendinimą, persekiodamas asmenį, įtariamą padarius nusikalstamą veiką, ar nusikaltėlį, besislepiančių nuo teisėsaugos institucijų, taip pat siekdamas užkirsti kelią daromai nusikalstamai veikai, turi teisę bet kuriuo paros metu įeiti į fiziniams ir juridiniams asmenims priklausančias gyvenamąsias ar negyvenamąsias patalpas, teritorijas, sustabdyti transporto priemones bei patekti į jas. Atsisakius paklusti, policijos pareigūnai turi teisę jėga atidaryti patalpas ir transporto priemones. Ši teisė taip pat suteikiama stichinės nelaimės ar katastrofos atveju. Apie tokius veiksmus per 24 valandas pranešama prokurorui (Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 11 punkte (2005 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. X-187 redakcija) įtvirtinta, kad nepaprastosios padėties metu

gali būti taikomos šios nepaprastosios priemonės: Vyriausybės nustatyta tvarka transporto priemonių ar kito turto laikinas atlygintinas panaudojimas arba rekvizicija siekiant užkirsti kelią itin pavojingiems bei sunkiems padariniams arba jiems likviduoti, žmonių gyvybei, sveikatai ar turtui gelbėti⁶, o Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje (2004 m. liepos 8 d. įstatymo Nr. IX-2330 redakcija) numatyta, kad karo padėties metu iš fizinių ir juridinių asmenų gali būti laikinai paimami jų teisėtai laikomi ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyviosios ir stipriai veikiančios medžiagos, taip pat karinei būtinybei esant, gali būti rekvizuojami teisėtai laikomi ginklai, šaudmenys, narkotinės ir psichotropinės medžiagos, transporto priemonės ir kiti daiktai⁷. Laikino paėmimo ir rekvizicijos, taip pat laikinai paimtų daiktų grąžinimo ar teisingo atlyginimo už juos, atšaukus karo padėtį, tvarką nustato Vyriausybė⁸.

Administracinio teisinio pobūdžio nuostatų įtvirtinta ir kituose Konstitucijos straipsniuose (pavyzdžiui, 5, 11, 40, 41 ir kt.). Jos detalizuojamos ir konkretizuojamos atitinkamuose įstatymuose ir kituose norminiuose administraciniuose teisės aktuose. Pagrindinę Konstitucijoje įtvirtintų administracinių teisinių normų kaip administracinės teisės šaltinio dalį (vientisas grupes) sudaro Konstitucijos VII ir X skirsnių „Lietuvos Respublikos Vyriausybė“ bei „Vietos savivalda ir valdymas“ nuostatos. Jos nustato Vyriausybės sudėtį, formavimo tvarką, kompetenciją, veiklos formas, apibrėžia įgaliojimų atsiradimo ir pasibaigimo atvejus, atskaitomybę, draudimus ministrams, vietos savivaldos organizavimo tvarką bei reglamentuoja kai kuriuos kitus administracinio teisinio statuso aspektus (91–101 ir 119–124 straipsniai).

2. Ratifikuoti tarptautiniai ir kai kurie kiti susitarimai (pavyzdžiui, tarpvalstybiniai ar tarpvyriausybiniiai), kuriuose yra administracinės teisės normų. Pagal Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalį, visuotinai pripažinti tarptautinės teisės ir tarptautinių susitarimų principai bei nuostatos yra laikomi Lietuvos Respublikos teisinės sistemos sudėtine dalimi. Jeigu tarptautiniame susitarime, kurio dalyvis yra Lietuvos Respublika, nustatytos kitos taisyklės ir nuostatos negu galiojančiuose Lietuvos įstatymuose, tai galioja ir taikomos tarptautinės teisės normos, konkrečių tarptautinių sutarčių, susitarimų, konvencijų nuostatos (pavyzdžiui, Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija bei kt.). Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių sudarymo ir vykdymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (1999 m. birželio 29 d. įstatymo Nr. VIII–1248 redakcija).

Daugelyje Lietuvos Respublikos dvišalių ir daugiašalių sutarčių (tarpvyriausybinių susitarimų) su kitomis valstybėmis, skirtų įvairiems ekonominiams, finansiniams, mokestiniais, prekybiniais, ekologiniams, socialiniams kultūriniais, transporto klau-

6 Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 64-2575.

7 Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 52-1482.

8 Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbus mobilizaciją, įvedus karo ir nepaprastąją padėtį vykdomo daiktų ir (ar) kito turto laikino paėmimo (laikino atlygintino panaudojimo) ir (ar) rekvizicijos organizavimą, valstybės ir savivaldybių institucijų, juridinių ir fizinių asmenų pareigas ir teises pasirengimo daiktų ir (ar) kito turto laikinam paėmimui (laikinam atlygintinam panaudojimui) ir (ar) rekvizicijai ir jų vykdymo metu reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 16 d. nutarimas Nr.51 „Dėl Daiktų ir (ar) kito turto laikino paėmimo (laikino atlygintino panaudojimo) ir (ar) rekvizicijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 6-25.

simams ir kitoms tarptautinio bendradarbiavimo kryptims aptarti, yra nemažai administracinės teisės normų, reglamentuojančių šių susitarimų realizavimo organizacinius aspektus. Tokio pobūdžio normomis paprastai apibrėžiama sutarties šalių kompetentingų institucijų, skiriamų jas įgyvendinti, veikla, nustatomos šalių pareigos sudarant mišrias valdymo institucijas, reglamentuojamos bendradarbiavimo formos, numatančios būtinų valdymo veiksmų įgyvendinimą, nustatomos kai kurių veiksmų atlikimo taisyklės arba tvarka ir kita (pavyzdžiui, pagal 2000 m. vasario 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kipro Respublikos Vyriausybės sutartį dėl tarptautinio keleivių ir krovinių vežimo kelių transportu, kompetentinga institucija, atsakinga už šios sutarties vykdymą, paskirta Lietuvos Respublikos Vyriausybės, yra Susisiekimo ministerija. Ši institucija pagal sutartį atlieka šiuos veiksmus: nustato keleivių vežimo maršrutus ir išduoda leidimus savo teritorijose veikiantiems maršrutams, gali kitos susitariančios šalies kompetentingą įstaigą paprašyti pareikšti išpėjimą vežėjui, pabrėžiant, kad dėl pakartotinio pažeidimo jo transporto priemonei gali būti uždrausta išpėjime nurodytą laikotarpį įvažiuoti į teritoriją, kurioje buvo padarytas pažeidimas, arba raštu pranešti tokiam vežėjui apie laikiną arba nuolatinę draudimą įvažiuoti jo transporto priemonei į Lietuvos Respublikos teritoriją ir kt.)⁹.

3. Prie administracinės teisės šaltinių taip pat priskirtini ir *Europos Sąjungos teisės aktai*. Lietuvos Respublikos konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ (2004 m. liepos 13 d. įstatymo Nr. IX-2343 redakcija) nustatyta, kad Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus¹⁰.

Europos Sąjungos teisės aktai kaip administracinės teisės šaltiniai gali būti dvejopo pobūdžio, t. y. vieni jų yra tiesioginio taikymo aktai, kurių normos nėra inkorporuojamos į valstybės narės nacionalinius teisės aktus (sutartys ir jų protokolai, reglamentai), ir netiesioginio taikymo aktai, kai Europos Sąjungos teisės akto normas valstybė narė inkorporuoja į nacionalinius teisės aktus, pati pasirinkdama jų įgyvendinimo formas ir būdus (direktyvos, sprendimai, rekomendacijos ir išvados). Direktyvų nuostatos dažniausiai yra inkorporuojamos į poįstatyminius (Vyriausybės nutarimų ir kitų valstybinio valdymo (administravimo) subjektų įsakymų) (įstatymų įgyvendinamuosius) administracinius teisės aktus ir kiek rečiau į įstatymus. Ypač daug direktyvų nuostatų, susijusių su tokiomis viešojo valdymo (administravimo) sritimis kaip aplinkos, sveikatos ir socialinė apsaugos bei darbo, inkorporuota į nacionalinius teisės aktus. Rekomendacijos ir išvados neturi privalomosios galios.

4. Kaip administracinės teisės šaltinių atskirai reikėtų paminėti *konstitucinius įstatymus*. Pažymėtina, jog Konstitucija nustato specialią konstitucinių įstatymų priėmimo tvarką (69 straipsnio 3 dalis). Konstitucinių įstatymų, kurie paprastai yra aukštesnės

9 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kipro Respublikos Vyriausybės sutartis dėl tarptautinio keleivių ir krovinių vežimo kelių transportu. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 19-598.

10 Lietuvos Respublikos konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 111-4123.

teisinės galios negu paprastieji įstatymai, sąrašą 3/5 Seimo narių balsų dauguma nustato Seimas. Tačiau šiuo metu toks sąrašas dar nėra nustatytas.

Lietuvos Respublikoje priimti šeši konstituciniai įstatymai: 1) Lietuvos Respublikos konstitucinis įstatymas „Dėl Lietuvos valstybės“ (1991 m. vasario 11 d. įstatymo Nr. I-1051 redakcija); 2) Lietuvos Respublikos konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines rytų sąjungas“ (1992 m. birželio 8 d. įstatymo Nr. I-2622 redakcija); 3) Lietuvos Respublikos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. įstatymo Nr. I-1392 redakcija); 5) Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinis įstatymas (2002 m. birželio 20 d. įstatymo Nr. IX-960 redakcija); 6) Lietuvos Respublikos konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ (2004 m. liepos 13 d. įstatymo Nr. IX-2343 redakcija). Iš visų nurodytų konstitucinių įstatymų kaip pavyzdžius, kuriuose įtvirtintos administracinės teisės normos ir todėl jie laikytini administracinės teisės šaltiniu, reikėtų paminėti Lietuvos Respublikos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinį įstatymą (1996 m. birželio 20 d. įstatymo Nr. I-1392 redakcija) ir Lietuvos Respublikos konstitucinį aktą „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ (2004 m. liepos 13 d. įstatymo Nr. IX-2343 redakcija). Tik dalis šių įstatymų normų yra administracinio teisinio pobūdžio, t. y. Lietuvos Respublikos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo 10 straipsnis, kuriuo Vyriausybei arba jos įgaliotai institucijai pavedama išduoti leidimus įsigyti žemės sklypus, ir Lietuvos Respublikos konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 3 bei 4 punktai, kuriose nustatytos pozicijos dėl pasiūlymų priimti Europos Sąjungos teisės aktus derinimo tvarka bei nurodyta, kokius teisės aktus dėl šių pasiūlymų priima Vyriausybė. Remiantis šiomis nuostatomis vėliau buvo padarytos Vyriausybės darbo reglamento pataisos. Administracinis teisinis pobūdis konstituciniuose įstatymuose paprastai pasireiškia tuo, kad tokių įstatymų privalomi subjektai yra viešojo valdymo (administravimo) subjektai, kai kurių konstitucinių įstatymų specialus priėmimo pagrindas gali būti būtinybė remiantis įstatymu taikyti administracinio poveikio priemones nepaprastųjų situacijų sąlygomis kartu užtikrinant asmens konstitucinių teisių laikymąsi, taip pat konstitucinių įstatymų normų administracinis pobūdis gali būti siejamas su tam tikros viešojo valdymo (administravimo) srities, kuri turi svarbią reikšmę valstybei, valstybinio reguliavimo įgyvendinimu.

5. Svarbią vietą administracinių teisės šaltinių sistemoje užima *įstatymai*. Šių norminių teisės aktų kaip administracinės teisės šaltinių svarba pasireiškia tuo, kad juose įtvirtintos pamatinės administracinės teisės normos, kurios toliau gali būti detalizuojamos ir konkretizuojamos poįstatyminiuose norminiuose administraciniuose teisės aktuose. Įstatymais nustatomi svarbiausi valstybės valdžios organizavimo ir veiklos principai, reguliuojami santykiai administracinėje-politinėje, socialinėje-kultūrinėje ir ūkio srityse, nustatomi svarbiausių valstybės uždavinių įgyvendinimo reikalavimai bei sąlygos ir kt. Kaip pavyzdžius įstatymų, kuriuose reglamentuotos įvairios anksčiau minėtų teisinio reguliavimo sričių administracinės teisės normos, galima nurodyti šiuos: Vyriausybės

įstatymą, Valstybės tarnybos įstatymą, Apskritis valdymo įstatymą, Viešojo administravimo įstatymą ir kt.

6. Prie administracinės teisės šaltinių sistemos taip pat priskirtini ir *Respublikos Prezidento dekretai*. Nors pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas ir nėra vykdomosios valdžios vadovas, tačiau pagrindinis įstatymas jam suteikia nemažai įgaliojimų, susijusių su vykdomosios valdžios bei kitų valstybinio valdymo (administravimo) institucijų organizavimo ir funkcionavimo užtikrinimu, todėl dauguma Respublikos Prezidento dekretų skirti anksčiau minėtiems klausimams spręsti. Vis dėlto šių dekretų negalima laikyti administracinės teisės šaltiniu, kadangi juose nėra įtvirtinta jokių administracinės teisės normų (priskirtini prie individualių administracinių teisės aktų kategorijos). Tarp daugybės Respublikos Prezidento dekretų galima surasti tik keletą, kuriuose yra minėtos teisės šakos normų. Dažniausiai prie administracinės teisės šaltinių sistemos jie priskirtini todėl, kad reglamentuoja Respublikos Prezidento sudarytų komisijų arba jam atskaitingų institucijų funkcijas, teises ir darbo organizavimą, pavyzdžiui, Respublikos Prezidento 1998 m. vasario 9 d. dekretas Nr. 1519 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nuostatų“¹¹ (neteko galios Respublikos Prezidento 2002 m. lapkričio 11 d. dekretu Nr. 1970 „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. vasario 9 d. dekretu Nr. 1519 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nuostatų“ pripažinimo netekusiu galios“), Respublikos Prezidento 2003 m. sausio 16 d. dekretas Nr. 2026 „Dėl Lietuvos Respublikos apdovanojimų bei jų pakaitų projektų, brėžinių ir etalonų, Valstybės apdovanojimų nešiojimo taisyklių, Lietuvos valstybės apdovanojimų tarnybos nuostatų, Lietuvos valstybės ordinų kanclerio nuostatų tvirtinimo“¹², Respublikos Prezidento 2007 m. sausio 19 d. dekretas Nr. 1K-869 „Dėl Pilietybės reikalų komisijos sudarymo ir pilietybės klausimų nagrinėjimo šioje komisijoje taisyklių patvirtinimo“¹³.

7. Administracinės teisės normų yra įtvirtinta ir kai kuriuose kituose aukščiausios atstovaujamosios valdžios institucijos teisės aktuose, t. y. *Seimo nutarimuose*. Šiuo aspektu galima išskirti Seimo nutarimus, kuriais tvirtinamos atskirų viešojo valdymo (administravimo) sričių ir šakų programos (pavyzdžiui, Seimo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. X-1010 „Dėl Lietuvos policijos sistemos plėtros programos patvirtinimo“¹⁴, Seimo 2006 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. X-767 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos patvirtinimo“¹⁵ ir kt.), planai (pavyzdžiui, Seimo 2002 m. spalio 29 d.

11 Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. vasario 9 d. dekretas Nr. 1519 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nuostatų“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 17-401.

12 Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. sausio 16 d. dekretas Nr. 2026 „Dėl Lietuvos Respublikos apdovanojimų bei jų pakaitų projektų, brėžinių ir etalonų, Valstybės apdovanojimų nešiojimo taisyklių, Lietuvos valstybės apdovanojimų tarnybos nuostatų, Lietuvos valstybės ordinų kanclerio nuostatų tvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 8-271.

13 Respublikos Prezidento 2007 m. sausio 19 d. dekretas Nr. 1K-869 „Dėl Pilietybės reikalų komisijos sudarymo ir pilietybės klausimų nagrinėjimo šioje komisijoje taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 9-352.

14 Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. X-1010 „Dėl Lietuvos policijos sistemos plėtros programos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 138-5466.

15 Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. X-788 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 80-3105.

nutarimas Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“¹⁶ ir kt.) ir Seimo sudaromų bei jam atskaitingų institucijų nuostatai (pavyzdžiui, Seimo 2005 m. lapkričio 15 d. nutarimas Nr. X-393 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Narkomanijos prevencijos komisijos nuostatų patvirtinimo“¹⁷, Seimo 2004 m. gegužės 11 d. nutarimo Nr. IX-2232 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuostatų patvirtinimo“¹⁸, Seimo 1999 m. birželio 10 d. nutarimas Nr. VIII-1223 „Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nuostatų patvirtinimo“¹⁹ ir kt.).

8. Svarbią vietą tarp poįstatyminių norminių administracinių teisės aktų užima *Vyriausybės nutarimai*. Šios aukščiausiosios vykdomosios valdžios institucijos kompetencijos pobūdis lemia Vyriausybės priimamų nutarimų, kuriais reguliuojami vykdomosios valdžios organizavimo ir veiklos įgyvendinimo įvairiose viešojo valdymo (administravimo) srityse klausimai, tematikos platumą. Daugelyje įstatymų, kurie reguliuoja atitinkamus viešojo valdymo (administravimo) klausimus, įtvirtinamos nuostatos, kuriomis Vyriausybei pavedama savo nutarimuose detalizuoti ir konkretizuoti šių klausimų teisinį reglamentavimą. Būtent dėl šios priežasties daugumos Vyriausybės priimamų nutarimų turinį vien tik arba iš dalies sudaro administracinės teisės normos, kurių pagrindu formuojasi ir įgyvendinami individualizuoti administraciniai teisiniai santykiai. Vyriausybei kaip aukščiausiai vykdomosios valdžios institucijai suteikti svarbiausi įgaliojimai visose viešojo valdymo (administravimo) srityse.

Vyriausybės nutarimais taip pat nustatomas vykdomosios valdžios institucijų ir kitų valstybinio valdymo (administravimo) subjektų administracinis teisinis statusas: jais tvirtinami ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir kitų vykdomosios valdžios institucijų, kurių veiklai tiesiogiai vadovauja Vyriausybė, taip pat įstatymų nustatyta tvarka jai gali būti pavedama tvirtinti ir Respublikos Prezidentui ir/arba Seimui atskaitingų bei atsakingų valstybinio valdymo (administravimo) institucijų nuostatai. Didelę Vyriausybės nutarimų kaip administracinės teisės šaltinių grupę sudaro Vyriausybės nutarimai, kuriais tvirtinamos įvairios tvarkos, taisyklės. Pagal apimtį nemažą Vyriausybės nutarimų dalį sudaro Vyriausybės nutarimai, susiję su viena iš labiausiai paplitusių leidimų sistemos forma, t. y. įvairių veiklos rūšių licencijavimo administraciniu teisiniu reguliavimu. Vyriausybės nutarimais taip pat tvirtinamos švietimo, kultūros, sveikatos apsaugos vystymo programos ir kt.

9. Kiekybiniu aspektu pačią gausiausią administracinės teisės šaltinių grupę sudaro *kitų centrinių valstybinio valdymo (administravimo) subjektų (ministerijų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir kt.) priimami norminiai administraciniai teisės aktai*. Jais gali būti nustatomos administracinės teisės normos, kurios privalomos vykdyti tiek tam tikros viešojo valdymo (administravimo) srities arba šakos, tiek ir kitoms institu-

16 Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimas Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 110-4852.

17 Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. lapkričio 15 d. nutarimo Nr. X-393 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narkomanijos prevencijos komisijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 138-4958.

18 Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 11 d. nutarimas Nr. IX-2232 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 81-2887.

19 Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. birželio 10 d. nutarimas Nr. VIII-1223 „Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 53-1709.

cijoms bei fiziniams ir juridiniams asmenims (pavyzdžiui, įvairios muitų, mokesčių, sanitarijos, aplinkos apsaugos ir kitos taisyklės). Minėti subjektai leidžia įsakymais tvirtinamas taisykles, nuostatus, instrukcijas, tvarkas, aprašus ir kt.

10. Administracinės teisės šaltinių sistemos sudėtinė dalis taip pat yra ir *vietos savivaldos institucijų priimami norminiai administraciniai teisės aktai*, tačiau jų ypatumas yra tas, kad jie galioja tik tam tikro teritorinio administracinio vieneto (savivaldybės) ribose. Iš savivaldybės institucijų įgaliojimai leisti norminius administracinius teisės aktus suteikti tik savivaldybės tarybai ir savivaldybės administracijos direktoriui. Savivaldybės tarybos priimami minėti aktai tvirtinami sprendimais, o savivaldybės administracijos direktoriaus – įsakymais. Tiesiogiai įgyvendinant įstatymus ir kitų centrinių valstybinio valdymo (administravimo) subjektų teisės aktų nuostatus, minėtų vietos savivaldos institucijų priimami teisės aktai dažniausiai yra administracinio teisinio pobūdžio, nes susiję su jų kompetencijai priskirtų viešojo valdymo (administravimo) funkcijų realizavimu savivaldybės teritorijoje.

11. Teigti, jog svarbiausias administracinės teisės šaltinis yra vien tik norminiai administraciniai teisės aktai, negalima. Į administracinės teisės šaltinių sistemą taip pat tikslinga įtraukti ir teismų – tiek nacionalinių (administracinių ir Konstitucinio Teismo), tiek ir Europos – *sprendimus (nutarimus, nutartis)*, kurie yra ne tik teisės aiškinimo aktai, bet ir norminių administracinių teisės aktų priėmimo, pakeitimo ar papildymo pagrindas. Teisinėje literatūroje ši administracinės teisės šaltinių sistemos dalis dažniausiai apibūdinama terminu „*teisminis precedentas*“²⁰. Teismai pripažįsta galiojančius teisės aktus arba tam tikras jų dalis (straipsnius, punktus) prieštaraujančiais aukštesnės jurisdikcijos normoms, todėl neteisėtus teisės aktus arba atitinkamas jų normas panaikina. Kaip administracinės teisės šaltiniai gali būti skiriami šių teismų priimami aktai: a) administracinių teismų aktai, kurie gali pripažinti poįstatyminius teisės aktus, išskyrus Seimo ir Vyriausybės nutarimus bei Respublikos Prezidento dekretus, prieštaraujančiais įstatymams arba aukštesnės galios teisės aktams; b) Konstitucinio Teismo nutarimai, kuriais kaip prieštaraujantys Konstitucijai gali būti pripažįstami įstatymai, Seimo ir Vyriausybės nutarimai bei Respublikos Prezidento dekretai; c) Europos Teisingumo Teismo praktika (pagal EB sutarties 164 straipsnį, Teisingumo Teismas užtikrina teisės laikymąsi aiškinant ir taikant šią Sutartį; d) Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai.

12. Taip pat prie administracinės teisės šaltinių sistemos reikėtų priskirti ir *kitų viešojo valdymo (administravimo) subjektų (valstybės ir savivaldybių įmonių, biudžetinių ir viešųjų įstaigų, nevyriausybinių organizacijų) vadovų arba jų kolegialių institucijų*, kurioms pavestos vykdyti viešojo valdymo (administravimo) funkcijos, priimamus *norminius teisės aktus*, kurie paprastai galioja tik šiame darinyje. Tai dažniausiai teisės aktai, reguliuojantys minėtų institucijų vidinio organizacinio pobūdžio klausimus. Kai kuriais atvejais minėtų subjektų priimti norminiai administraciniai teisės aktai gali galioti ir už jų ribų, t. y. tam tikrų asmenų grupėms.

20 *Teisminis precedentas* – teismo sprendimas konkrečioje byloje, kuriuo privaloma vadovautis sprendžiant visas kitas analogiškas bylas, iškeltas priėmus šį sprendimą. Teismas tokiais atvejais paprastai atlieka administracinės teisėkūros subjekto, kuriančio administracinės teisės normas, funkcijas.

13. Kai kurių teoretikų nuomone, atsižvelgiant į viešąjį pobūdį ir funkcinę paskirtį, administracinės teisės šaltinių sistemai reikėtų priskirti ir *administracinius susitarimus*. Šiuose santykiuose dalyvauja valdingus įgaliojimus turintys viešojo valdymo (administravimo) subjektai, kurie pagal suteiktą kompetenciją remdamiesi administraciniais susitarimais (sutartimis) įgyvendina viešojo valdymo (administravimo) funkcijas.

P. Petkevičius skiria šiuos administracinės teisės šaltinius: 1) Konstitucija (administracinės teisės šaltinis yra ne visos konstitucinės normos, o tik tos, kuriose įtvirtinta viešojo valdymo institucijų sistema, jų sudarymo bei veiklos principai, kompetencijos pagrindai, piliečių teisės ir pareigos viešojo valdymo srityje); 2) ratifikuotos tarptautinės sutartys; 3) Lietuvos Respublikos įstatymai ir Seimo nutarimai, kurių normos reguliuoja visuomeninius santykius viešojo valdymo srityje. Prie administracinės teisės šaltinių taip pat priskiriami kai kurie įstatymais patvirtinti kodeksai (ATPK), statutai (Vidaus tarnybos statutas); 4) vyriausybės nutarimai, jais tvirtinami nuostatai, taisyklės; 5) ministrų ir kitų viešojo valdymo institucijų vadovų įsakymai, įsakymais patvirtintos taisyklės, instrukcijos; 6) savivaldybių tarybų sprendimai, kitų savivaldybių institucijų vadovų įsakymai²¹.

Taigi atliktas tyrimas leidžia teigti, jog tokios sudėtingos srities kaip viešasis valdymas (administravimas) administracinis teisinis reglamentavimas nustatytas daugelyje įstatymų ir norminių poįstatyminių (įstatymų įgyvendinamųjų) teisės aktų. Atsižvelgiant į tai galima konstatuoti, jog administracinės teisės šaltinių sistemą iš esmės sudaro dvi grupės teisės aktų: 1) įstatymai ir 2) norminiai poįstatyminiai teisės aktai. Vieni ir kiti gali būti ir specialūs, kuriuos sudaro vien tik arba daugiausia administracinės teisės normos (pavyzdžiui, ATPK, Apskritis valdymo įstatymas, Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. 1950 „Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo“²² ir kt.), ir kompleksiniai (arba vadinamieji mišrūs), t. y. kuriuose kartu su kitų teisės šakų normomis yra ir administracinės teisės normų (pavyzdžiui, Mokesčių administravimo įstatymas (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) ir kt.). Taigi administracinės teisės normos gali būti reglamentuotos norminiuose teisės aktuose, kuriuos sudaro vien tik arba daugiausia administracinės teisės normos bei įvairiuose kituose norminiuose teisės aktuose, priklausančiuose skirtingoms teisės šakoms, todėl administracinės teisės šaltinis taip pat yra kiekvienas norminis teisės aktas, kuriame įtvirtinta bent kiek nuostatų, susijusių su viešuoju valdymu (administravimu), viešojo valdymo (administravimo) subjektų atsakomybe, kompetencija, asmenų teisiniu statusu bei jų santykiais su viešojo valdymo (administravimo) subjektais ir t. t. Tačiau tokie teisės aktai administracinės teisės šaltinis yra tik iš dalies, t. y. tiek, kiek juose įtvirtintos normos yra susijusios su administracinės teisės reguliavimo dalyku. Vadinasi, atskiruose norminiuose teisės aktuose administracinės teisės normų kiekis gali būti skirtingas: teisės aktą gali sudaryti vien tik administracinės teisės normos arba prie šių normų grupės gali būti priskirta tik dalis tam tikro norminio teisės akto (priklausančio kitai teisės šakai) nuostatų.

21 Dambrauskienė, G., *et al.*, *supra* note 4, p. 136.

22 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. 1950 „Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 7-263.

Išvados

1. Vienintelis ir pagrindinis kriterijus, kuriuo vadovaujantis visus norminius teisės aktus, kuriuose yra administracinės teisės normų, galima priskirti prie administracinės teisės šaltinių sistemos, yra juose įtvirtintų administracinės teisės normų kiekis. Administracinės teisės šaltiniu laikytinas tiek norminis teisės aktas, kurį sudaro vien tik administracinės teisės normos, tiek ir aktas, kuriame administracinės teisės normos įtvirtintos tik viename straipsnyje, vienoje straipsnio dalyje, punkte ar papunktyje.

2. Visuotinai pripažinta, jog administracinės teisės normos įtvirtintos ne tik įstatymuose, jų labai daug ir įvairiuose poįstatyminiuose (įstatymų įgyvendinamuosiuose) teisės aktuose. Visų šios teisės šakos galiojančių šaltinių visumą galima vadinti administracinės teisės šaltinių sistema, kurios branduolį sudaro Konstitucija ir administraciniai įstatymai.

3. Administracinės teisės šaltinių sistemą sudarantys norminiai teisės aktai labai įvairūs. Prie šios sistemos priskiriami ne tik įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios, bet ir Respublikos Prezidento, vietos valdžios bei Seimui arba Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų leidžiami norminiai teisės aktai, kuriuose yra administracinės teisės normų. Palyginti su kitomis Lietuvos teisės šakomis, būtent administracinė teisė yra „turingiausia“ ir šiuo aspektu reikšmingai išsiskirianti iš kitų teisės šakų, t. y. ypač pasižymi įvairios teisinės galios šaltinių gausa: ypač tai matyti lyginant administracinės teisės šaltinius su tokiomis teisės šakomis kaip baudžiamoji ir civilinė teisė, baudžiamasis ir civilinis procesai.

4. Administracinės teisės šaltinių sistema pasižymi didžiuoju jų sudarančių šaltinių skaičiumi. Tai lemia viešosios valdžios universalumas, todėl būtinas didelis skaičius respublikinių, regioninių ir vietinių, materialinių ir procesinių, reguliacinių ir apsauginių administracinės teisės normų, reguliuojančių viešosios administracijos veiklą daugelyje viešojo valdymo (administravimo) sričių ir šakų.

5. Administracinės teisės šaltinių mobilumas, jų kintamumas. Administracinės teisės kūros procese administracinės teisės šaltiniai dažnai pildomi ir keičiami naujomis administracinės teisės normomis arba pripažįstami netekusiais galios. Administracinės teisės šaltinių sistemos nestabilumą lemia objektyvūs (ekonomika, politika, vykdomos reformos) ir subjektyvūs (klaidos, politinis šališkumas ir kt.) veiksniai. Be to, vieną administracinės teisės šaltinių sistemos grupę sudarančių teisės aktų (poįstatyminių, arba įstatymų įgyvendinamųjų) keitimo, pildymo arba pripažinimo netekusiais galios tvarka nėra sudėtinga (skirtingai nei įstatymams, nereikia Seimo pritarimo), todėl būtent jie dažniausiai yra keičiami, pildomi arba pripažįstami netekusiais galios.

Literatūra

- Andruškevičius, A. *Administracinė teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centro teisinės informacijos departamentas, 2008.
- Garner, B. A. *Black Law Dictionary*. 8th edition. USA: Thomson/West, 1998.
- Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
- Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 52–1482.
- Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 64–2575.
- Lietuvos Respublikos konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 111-4123.
- Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. vasario 9 d. dekretas Nr. 1519 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nuostatų“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 17-401.
- Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. sausio 16 d. dekretas Nr. 2026 „Dėl Lietuvos Respublikos apdovanojimų bei jų pakaitų projektų brėžinių ir etalonų, Valstybės apdovanojimų nešiojimo taisyklių, Lietuvos valstybės apdovanojimų tarnybos nuostatų, Lietuvos valstybės ordinų kanclerio nuostatų tvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 8-271.
- Lietuvos Respublikos Prezidento 2007 m. sausio 19 d. dekretas Nr. 1K-869 „Dėl Pilietybės reikalų komisijos sudarymo ir pilietybės klausimų nagrinėjimo šioje komisijoje taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 9-352.
- Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. X-1010 „Dėl Lietuvos policijos sistemos plėtos programos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 138-5466.
- Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. X-788 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 80-3105.
- Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimas Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 110-4852.
- Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. lapkričio 15 d. nutarimo Nr. X-393 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narkomanijos prevencijos komisijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 138-4958.
- Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 11 d. nutarimas Nr. IX-2232 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 81-2887.
15. Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. birželio 10 d. nutarimas Nr. VIII-1223 „Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 53-1709.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. 1950 „Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 7-263.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 16 d. nutarimas Nr. 51 „Dėl Daiktų ir (ar) kito turto laikino paėmimo (laikino atlygintino panaudojimo) ir (ar) rekvizicijos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 6-25.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kipro Respublikos Vyriausybės sutartis dėl tarptautinio keleivių ir krovinių vežimo kelių transportu. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 19-598.
- Dambrauskienė, G., et al. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004.
- Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004.
-

THE SYSTEM OF THE SOURCES OF ADMINISTRATIVE LAW

Audrius Bakaveckas

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *In the present paper, the system of the sources of the Lithuanian administrative law is discussed. Till the present time, this institution of the general part of administrative law has not been investigated in detail in any work of Lithuanian theorists. The present investigation begins with the concept of the source of administrative law and the major attention is focused on the analysis of the structure of the system of the sources of administrative law. One of the most frequently used bases for the formation of this system in the theory of administrative law is the grouping of the sources of administrative law according to the legal power.*

Administrative legal regulation of public management (administration) is provided in abundant legal norms of laws and bylaws. However, the number of the norms of administrative law may differ in various legal acts: a legal act may consist of the norms of administrative law only or a part of the provisions of a legal act (belonging to another branch of law) may be bound up with a group of such norms. On the basis of the abovementioned criterion, the following sources of administrative law can be singled out: the Constitution; international and some other (such as intergovernmental) treaties that include the norms of administrative law; legal norms of the European Union; decrees of the President of the Republic; decisions of the Seimas and the Government; normative acts of administrative law adopted by other subjects of central public management (administration) (such as ministries, governmental institutions, institutions under ministries, etc.) and local self-governing institutions; judgments of courts, including the national (administrative courts and the Constitutional Court) and the European ones; legal norms and administrative agreements adopted by the decisions of the heads or collegial structures of other subjects of public management (administration) (such as state-owned and municipal enterprises and public institutions or non-governmental organizations).

Keywords: *the sources of administrative law, the system, the administrative acts.*

Audrius Bakaveckas, Mykolas Romeris universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedros docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: administracinė teisė, viešasis administravimas.

Audrius Bakaveckas, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Administrative Law and Procedure, associated professor. Research interests: administrative law, public administration.